

HASAN FEHMİ BEY VE ESERLERİ

Süleyman GÜR*

Hayatı

Hasan Fehmi Bey, aslen Trabzon'un Of kazasındandır. Babası kereste ticareti ile uğraşan Zaîmzâde Mehmed Midhat Efendi'dir. Sülale isminden dolayı o da Zaîmzâde diye anılmaktadır. Hasan Fehmi Bey, 1295/1878 yılında Varna'da doğdu. Tahsilini tamamladıktan sonra devletin çeşitli kademelerinde görev yaptı. Bir süre Trabzon Vilayeti Tercüman Muavinliği ve Vilayet Gazetesi muharrirliği görevini yürüttü. Viyana'da da hukuk ve iktisat eğitimi aldı. Mısır'da da çeşitli devlet hizmetlerinde bulundu. Görevi icabı çeşitli ülkeleri dolaşma fırsatı oldu. 1334/1916 senesinde genç yaşta vefat etti. Mezarı Fâtih Türbesi haziresindedir. Hasan Fehmi Bey kendi hâl tercümesinde, konuşma ve yazma seviyesinde iyi derecede Arapça, Fransızca, Almanca, İngilizce, İtalyanca ve Rusça bildiğini belirtmektedir.¹ Farklı dillerdeki bazı eserleri Türkçeye çevirmiş olması da dil konusundaki maharetini göstermesi bakımından önemlidir. Hasan Fehmi Bey'in, çeşitli gazete ve dergilerde şiir ve yazıları da neşredilmiştir. Basılmış bir şiir kitabı ile tercüme eserleri vardır.

Eserleri

1. *Hacle-i Ebkâr*

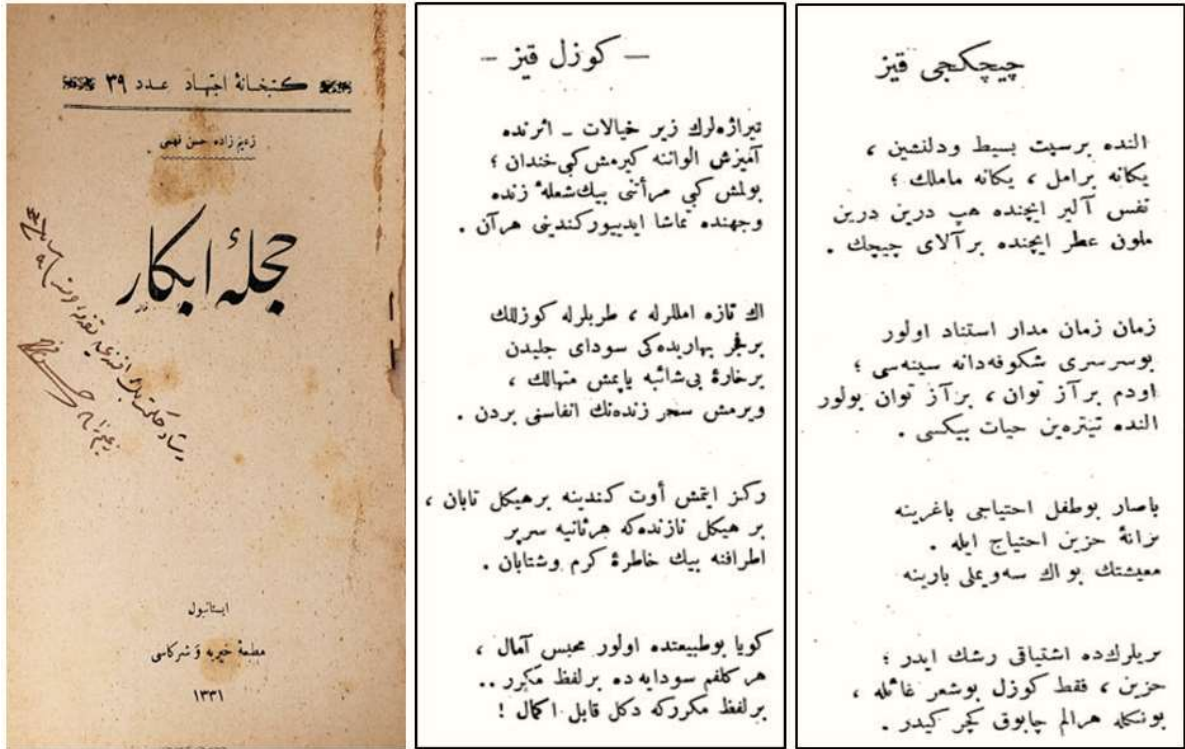
Şiirlerinin toplandığı eserdir. 1331/1915 yılında İstanbul'da, Matbaa-i Hayriye ve Şürekâsi'nda Osmanlı Türkçesi ile basılmıştır. Bu baskı eserin ilk ve tek baskısıdır. Hasan Fehmi Bey, 52 sayfalık bu eseri "Validemin ruhuna" ifadesi ile annesine ithaf etmiştir. Eserde "Güzel Kız", "Çirkin Kız", "Hizmetçi Kız", "Çiftçi Kız", "Çiçekçi Kız" başlıklı beş adet şiir yer almaktadır. Eserin PDF'sine İSAM Kütüphanesinden ulaşılabilmektedir.

Hasan Fehmi, divan şiiri geleneğini sürdüren şairlerden biridir. Şiirlerinde karamsarlığın öne çıktığı, bireysel acılarla dolu bir duygusallığın son derece hâkim bir unsur olduğu ifade edilmektedir. Ömürden şikâyet, şiirlerinde "mihnet, âlâm, melâl, zalâm-ı leyâl" gibi ifadelerle bir araya gelerek hüznün, ölüm arzusunun nesnel karşılıkları olurlar. İşte bu ve benzeri duyguların yukarıdakilere benzer kavramlarla işlendiği Fehmi'nin bu tarz şiirleri *Hacle-i Ebkâr* adıyla bir araya getirilip neşredilmiştir.²

* Doç. Dr., Trabzon Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Tefsir Ana Bilim Dalı, suleymangur@trabzon.edu.tr

¹ İbnü'l-Emin Mahmud Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri* (İstanbul: Dergâh Yayınları, 1988), 1: 834-835; Murat Yüksel, *Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri* (Trabzon: Karadeniz Gazetesi Ofset Tesisleri, 1993), 1: 305-307.

² İncinur Atik Gürbüz, Macit Balık, "Zaîmzâde Hasan Fehmi Bey", Erişim: 18 Eylül 2023, <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasan-fehmi-zaimzade-hasan-fehmi>.

Resim 1: Hacle-i Ebkâr'ın kapağı ile Güzel Kız ve Çiçekçi Kız isimli şiirlerin baş kısımları.

2. Çar

Bu eser İngilizceden tercüme edilmiştir. 1321/1903 senesinde Kahire'de Osmanlı Türkçesi ile basılmıştır.

3. Dehâ Nedir

Bu eser İtalyancadan tercüme edilmiştir. 1328/1910 senesinde Kahire'de Osmanlı Türkçesi ile bastırılmıştır.

4. Devlet-i Âliyye'nin Za'f ve Kuvveti

Bu eserde, Birinci Dünya Savaşı'nda 6. ordu komutanı olan General Von Der Goltz'a ait makaleler, hatıralar yer almaktadır. Bu yönüyle oldukça değerli bilgiler içermektedir. Zaîmzâde, Von Der Goltz Paşa'nın bu eserini Almancadan Osmanlı Türkçesine çevirmiştir. Eser Kahire'de basılmıştır (Matbaatü'l-Fütüh, Kahire 1324/1906). Eseri Faruk Yılmaz sadeleştirerek Latin harfleriyle Türkçeye aktarmıştır.³

³ Von Der Goltz, bu eserinde Osmanlı Devletinin savunma konusunda, bütün tebaasından yararlanmadığını, Anadolu'nun dağlık bölgelerinden, Hicaz'dan, Afrika vilayetlerinden asker alınmadığını kaydeder. Askerlik yükünü Anadolu'da yaşayan Türklerin sırtlandığını, hatta o derece ki askerliğin Türkler için adeta kan vergisi haline geldiğini söyler. Koşullar bu şekilde devam ettiği takdirde devletin kuvvet kaynağı olan Müslüman nüfusun yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olduğunu dile getirir. Yazar buna benzer başka riskleri de hatıratına kaydeder. Erol Akcan, *İttihat ve Terakki Fırkasının Paramiliter Gençlik Kuruluşları* (Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2013).

Resim 2: Devlet-i Âliyye'nin Za'f ve Kuvveti isimli eserin yeniden yayıma hazırlanmış hali ile yazarın Servet-i Fünûn dergisinde yayımlanan "Ud Darbesi" ve "Saat Kurarken" başlıklı şiirleri

Kaynakça

- Akcan, Erol. *İttihat ve Terakki Fırkasının Paramiliter Gençlik Kuruluşları*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2013.
- Gürbüz, İncinur Atik, Balık, Macit. "Zaîmzâde Hasan Fehmî Bey". Erişim: 18 Eylül 2023, <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hasan-fehmi-zaimzade-hasan-fehmi>.
- İnal, İbnü'l-Emin Mahmud Kemal. *Son Asır Türk Şairleri*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 1988.
- Yüksel, Murat. *Geçmişten Günümüze Trabzon Şairleri*. Trabzon: Karadeniz Gazetesi Ofset Tesisleri, 1993.

